

формування чеснот у людини, що передувало створенню держав з істинною мораллю і вагомим політичним значенням. Проте розвиток історії осмислення місця музики у системі морально-етичного виховання не завжди віддавав їй належне. Вже у Локка і Руссо музика стає останнім, чим варто займатись. Руссо стверджує, що у співі дітей ніколи немає душі, що їх за допомогою музики можна навчити лише гармонії, такту, рівному та плавному звучанню голосу, більш нічому. Подібно до Локка і Руссо, Спенсер також вважає музику лише засобом задоволення і втіхи [7].

Церковна музика своїми витоками походить із давньої Греції, саме в дорійському ладі написані і псалми Давидові. Правила написання та виконання церковної музики мали б звертатись до поглядів Платона та Аристотеля, проте це робиться не завжди. Сучасна духовна музика майже зовсім суперечить їм. Актуалізація поглядів античних філософів та древніх Отців церкви спрямована на поглиблення розуміння завдань, функцій та впливів музики, в першу чергу духовної, на моральну свідомість людини. Музика є засобом морально-естетичного виховання. В залежності від того, які різновиди і жанри музики впливають на людину, у неї формуються світоглядні принципи та моральні пріоритети.

Спираючись на попередні дослідження та аналіз музики, явища катарсису, духовної музики та взагалі сакрального мистецтва можна зробити висновок, що у стані сучасного розвитку музики панує деякий хаос. На це вказує велика кількість досліджень явища катарсису, його ролі у музичному мистецтві. Тому дана спроба дослідження присвячена аналізу зародження ранньохристиянської духовної музики її

первинного розуміння. Цінність та цінності духовної музики потребують нового обґрунтування сьогодні, звернення до її витоків та ідеалів.

Література

- [1] Герасимова А. Музыка и духовное творчество / А. Герасимова // Вопросы философии. К., 1995. – № 6
- [2] Мотузас А. Роль народных музыкальных инструментов в литовской сакральной обрядности / А. Мотузас. – Инструментализм в становлении и эволюции: сборник статей [по проблемам музыкального инструментоведения] – СПб. : РИИИ, 2004. – с. 173-192. – (Федер. агентство по культуре и кинематографии, Рос. ин-т истории искусств ; сост. и отв. ред. Д. А. Абдулнасырова).
- [3] Самойленко О. Композиційно-семантичний аналіз музики і явище катарсису / О. Самойленко // Матеріали до українського мистецтвознавства. Збірник наукових праць Вип. 3. – К., 2003, с. 88 – 93.
- [4] Тупицин О. В. Чайковский, Бетховен, Вагнер. Христианское восприятие и истолкование музыкальных произведений / О. В. Тупицин. – М.: Лествица, 2000. – с. 222.
- [6] Федь І. А. гуманістично-перетворювальна функція сакрального мистецтва / І. А. Федь // Мультиверсум. Філософський альманах. – К.: Центр духовної культури, - 2004. - № 4.
- [7] Шостьин А. Нравственно-воспитательное значение музыки, по воззрениям Платона и Аристотеля / А. Шостьин. – М., 1898.

Категорія класичної етики «сенс життя» в некласичних інтерпретаціях

Вікторія Лихольот

Кафедра туризму і соціальних наук Харківського торговельно - економічного інституту Київського національного торговельно – економічного університету, Україна м.Харків, вул. О. Яроша, 8, E-mail: likholet22@mail.ru

The given article deals with one of the most important ethical issue – the sense of living. The main objective of this article is the attempt to show in what way the teleological and deontological approaches worked out by Aristotle and Kant are relevant today. The sense of living issue is a classical one for the ethics, in spite of the fact that in neoclassic ethics it has new accents and connotations, it still has a place in ethics as «The Care of the Self» of Foucault or «Authenticity» of Taylor.

Keywords: sense of living, teleology, deontology, “The Care of the Self”, Authenticity.

Питання про сенс життя є ледь не центральним етичним питанням. Це питання хвилювало Платона та Аристотеля, не кажучи про цілком етичну елліністичну філософію.

Відповіді на питання про сенс життя змінюються безперервно, але «вічною» залишається сама потреба

запитування. Однак, якщо, наприклад, для людини епохи Просвітництва завдання полягало в тому, щоб знайти сенс життя, то для сьогодення, що, на думку Е. Фромма, характеризується тим, що людина «забула про себе», питання полягає а тим, чи варто взагалі казати про сенс життя.

Класична етика означила дві свої головні концепції. Перша – це етика блага, котра отримала свій початок ще у Аристотеля, та так чи інакше відроджувалась в багатобразних етичних школах еллінізму, а також інтенсивно розроблялась в російської філософії срібного століття. Друга – це деонтологічна етика, що найбільш яскраво представлена в моральній філософії І. Канта, та має своїх прихильників і на сьогодні.

Аристотель виходить з принципу, що в людині закладено внутрішнє прагнення до вищого блага як до

кінцевої цілі. «Всякое искусство и всякое учение, а равным образом поступок и сознательный выбор, как принято считать, стремятся к определенному благу».¹ Тому головне питання етики – питання про сенс життя Аристотель вирішує евдемоністично, щастя як ціль прагнень людини є для нього вищим благом. «Счастье, таким образом, – это высшее и самое прекрасное [благо], доставляющее величайшее удовольствие...».²

І. Кант говорить про існування вищого морального закону, носієм якого є кожна розумна людина. Цей закон слід відкрити в собі, так як він існує в нас априорі. Для канта ціль життя людини не знаходиться десь поза самою людиною, вона вже априорно існує та її тільки слід відкрити. Кант проголошує моральну автономію людини, котра виявляється у здатності людини піднятися над своїми егоїстичними потребами в щасті, успіху тощо.

Розробляючи свої етичні вчення, та відповідаючи на питання, що є сенсом життя для людини, Аристотель та Кант, перш за все, керувались особливостями сучасної для них епохи. В сучасній епосі, що характеризується нестримним релятивізмом, у тому числі і в моральній сфері, питання про сенс життя повинен ставитися інакше, з врахуванням усіх фактів, котрі мали вплив на ті зміни в світі, що проходили за останнє століття, а це зріст технологій, комп'ютеризація, тотальна влада мас-медіа тощо.

В сучасній некласичній етиці конкретне питання про сенс життя не ставиться. В «серйозній» філософії ХХ ст. етика перестає бути «доповненням» до онтології та гносеології та вплітається в саму серцевину філософських систем. Більш того, сьогодні виникають роботи, що присвячені «етиці імморалізму». Під етикою імморалізму розуміється теоретичне обґрунтування практичної відмови від традиційної моралі, а під традиційною мораллю ми розуміємо «застиглий моралізм», що паралізує практичну діяльність та зводить мораль до універсальних законів поведінки. Етика не виключилась з філософії та культури, але вона категорично відмовилась від імперативного нахилу та універсалістських амбіцій.

Серед сучасних філософів, котрі усвідомили необхідність адаптування етики до реального сучасного світу можна виділити таких мислителів як М. Фромм, Е. Фромм, Ч. Тейлор, Ж. Бордйяр та інші.

Помітною фігурою в сучасній філософії виступає М. Фуко. В своїх працях він сформулював чітку етичну позицію – при цьому не ґрунтовану на абстрактно універсальних принципах, а скоріше ґрунтовану в конкретних практиках та зразках поведінки.

В центрі уваги етичної концепції Фуко лежить античний принцип «турботи про себе», який включав в себе не тільки відносини до себе, само-спостереження, але й певний зразок дії, що направлена на те, щоб змінити, трансформувати себе.

Турбота про себе представляє собою сукупність практичних навичок (техніка медитації, певні форми рефлексії, техніка вивчення свідомості). Це не просто дія чи відмова від дії, це вміння поводитись зі своєю душею, вміння аналізувати свої думки та почуття, цьому можна навчитися так само як вмінню поводитись зі своїм тілом.

Етика турботи про себе – це не просто інтерпретація елліністичних етик, а система котра практично передує проблематиці ідентичності ті автентичності, котра вийшла в центр моральної рефлексії особистості в епоху модерну та постмодерну. Вона дає надію на з'єднання цілісності, що розпалась хоча б на межах індивідуального досвіду. Вона виходить із признання певної дистанції між людиною та соціумом, що стала сьогодні фактом, та не дозволяє суб'єкту зводити власну моральну неспроможність до пресловутих обставин.

Ч. Тейлор бере до уваги таку характерну рису сучасності як індивідуалізм. Перш за все сучасний індивідуалізм проявляється в тім, що людина настільки концентрується на своєму особистому житті, що все інше – суспільство, культура не має для нього ніякої цінності та значущості. Світ звужується до меж власного «я». культуру індивідуалізму Тейлор називає культурою автентичності. хоча моральний релятивізм несе в собі негативний зміст, культура автентичності, вважає філософ, розробила позитивний моральний ідеал, зміст якого потребує бути чесним перед самим собою. «Бути чесним із собою – означає бути чесним зі своєю самотунністю, яку лише я можу артикулювати й відкрити».³

В автентичності Тейлор розрізняє дві сторони. З одного боку автентичність – це, окрім створення, відкриття та самотунності, ще й опозиція до правил суспільства, навіть тому, що ми визначаємо як моральність. Але, з іншого боку, автентичність – це відкритість горизонталі значущості («той, хто шукає сенсу в житті, намагаючись осмислено визначити себе, має існувати в горизонті важливих питань», при чому то, «які питання являються важливими вирішую не я»)⁴. На думку Ч. Тейлора, саме друга старона автентичності здатна дати людині моральний ідеал, тобто остаточну ціль морального розвитку.

Етика автентичності схильна до тривіалізації, тому що культура, котра живе цим ідеалом, його не повністю усвідомила, а тому постійно його знецінює та деформує. На тому шляху самоствердження, яким йшли наші пращури, по їхнім власним зізнанням, страждали від постійного відчуття гріху, наші сучасники залишаються морально незайманими в своєму широму прагненні до самоствердження.

Егоцентричні форми культури автентичності підштовхують до світогляду соціального атомізму та культивують радикальний антропоцентризм.

¹ Аристотель. Никомахова етика // Аристотель. Сочинения в 4 – х томах. Т. 4. – М.: Издательство «Мысль», 1983. С. 54

² Там же С. 67

³ Тейлор Ч. Етика автентичності / Пер. з англ. – К.: Дух і літера, 2002. С. 28

⁴ Там же С. 36

Сучасним моральним ідеалом можна назвати ідеал автентичності. А він можливий лише тоді, коли в свідомості сучасної людини з'явиться моральна установка або людина буде відкритою для її прийняття. Але в нашому суспільстві, коли моральними нормами частіше за все нехтують, ідеал автентичності є можливим для досягнення лише для небагатьох.

Не зважаючи на те, що в сучасній етиці питання про сенс життя як таке не ставиться, але все одно воно залишається актуальним, воно отримує нові акценти інтерпретації, та звучить як «турбота про себе» Фуко або «автентичність» Тейлора.

Інформаційна етика. Проблема становлення галузі

Ганна Миролюбенко

Кафедра етики, естетики і культурології, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, УКРАЇНА, м.Київ, вул. Володимирська, 60, E-mail: annabokan@yandex.ru

Abstract. *This paper deals with the wide range of questions that are connected with the appearance, development and structure of a young applied ethical discipline – information ethics. Among the main tasks that are solved in this paper are: the development plot of a new branch of knowledge, first scientific achievements, the branches of information ethics. Among them are media researches and Internet researches. This paper will be interesting to a scientific researcher of a different degree and level, but first if that who are interested in the last philosophical researches and whose scientific interests are related to applied ethics, media and communication.*

Key words: information ethics, media, Internet, information, cyberethics, infospere.

Природа інформаційної етики як галузі прикладного етичного знання сягає перехресного міждисциплінарного дискурсу який виник як реакція-відповідь на зміни у стрімкому технологічному вдосконаленні засобів передачі та ретрансляції інформації. Починаючи з середини минулого сторіччя людину почали бентежити моральні аспекти наслідків науково-технічного прогресу. Протягом 40-50-х років ХХ ст. світ бентежили думки про роботів та можливість їх співжиття з людиною. 70-80 роки позначені дискусіями про права інтелектуальної власності, приватності інформації, вірусів та вандалізму в інформаційному просторі. Початок 90-х років ознаменований появою Інтернету. Світове павутиння досить швидко густим мереживом оповило Земну кулю. У вжитку з'явилися такі нові слова як «хакер» та «кіберпростір». Тим самим світова спільнота опинилася перед чергою відкритих дверей та можливостей, весь світ опинився у зоні досяжності. Але поруч з цим з'явилося занепокоєння відносно безпечності такої інформаційної відкритості, свободи вираження, цензури. Таким чином в науці та техніці поява потреби у аналізі інформаційного простору з позицій правого та неправого, доброго та злого, морального та неморального з'явилася більше ніж 50 років тому. Про інформаційну етику як про галузь прикладного етичного знання почали говорити близько чверті сторіччя тому. У ній від початку сплелися елементи бібліотечної справи та комп'ютерної етики. Вимоги, продиктовані реаліями нового часу вимагали від даної галузі освоєння нових

горизонтів, а саме виходу на рівень інформаційних технологій, прикладних аспектів етики інформаційного простору, на рівень самостійного знання.

Першим словосполучення «інформаційна етика» вводить у вжиток Роберт Хауптман, який пізніше, 1992 році започаткує перше періодичне видання з проблем інформаційної етики – «Журнал інформаційної етики». Досить швидко нова галузь утвердилася і у вищій школі. Курс з такою назвою у 1999 році з'явився в університеті міста Піцбург. Не зважаючи на різноманіття складових, які спричинили появу інформаційної етики, можна стверджувати, що ядром даної галузі знань є не специфічний тип технологій, зокрема комп'ютерні, стільникові, інформаційні чи комунікативні, а саме інформація, дані. Адже, як стверджує один з молодих вже класиків досліджень інформаційної етики Лучіано Флоріді: «Інформація – це синтаксично грамотно сформовані, семантично значущі та правдиві дані». [1, 254] Відмінною рисою інформаційної етики є те, що вона стоїть осторонь інших етичних теорій, адже концентрується на інформаційних сутностях. Головним питанням галузі є наступне: що є добрим для інформаційних сутностей та інфосфери? Інформаційна етика вивчає що є морально добрим та поганим, що є «повинен» і «не повинен» для морального агента та діє відповідно до чотирьох законів:

I - ентропія не має виникати у інфосфері (нульовий рівень)

II - у інфосфері ентропію потрібно попереджати

III - ентропія має бути витіснена з інфосфери

IV - інформаційний добробут має утверджуватися за рахунок розширення (кількість інформації), вдосконалення (якість інформації) та збагачення (багатоманіття інформації) у інфосфері [2,47], [3, 32]

Дана класифікація приведена відповідно до концепції Лучіано Флоріді, яка на сьогоднішній день має найбільш цілісну систему та певний напрацьований категоріальний апарат. Явище ентропії у Л.Флоріді означає руйнування, корупцію, забруднення та виснаження інформаційних об'єктів. На його думку інформаційна етика визначає можливість утвердження теоретичних підвалин дис-